

УДК 378.016:796

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-1(332)-26-36

Полулященко Юрій Михайлович,

кандидат педагогічних наук, доцент; професор кафедри олімпійського та професійного спорту, директор навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

spartak_lg@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4149-5500>

Полулященко Тетяна Леонідівна,

старший викладач, в. о. завідувача кафедри спортивних дисциплін ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

tatyana_brovar@i.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6345-585X>

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ
АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ
В ІНСТИТУТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ**

Основною діяльністю студентів є навчання, головною метою якого є отримання професії для майбутньої успішної діяльності та співіснування в соціумі. Це природний та необхідний період для кожної людини. Студент першого курсу у минулому – це учень загальноосвітнього закладу у якого за період навчання вироблені певні установки, навички, звички, а головне, ціннісні орієнтації, притаманні вихованцям таких закладів освіти. При вступі до закладу вищої освіти першокурсникам потрібно пристосовуватись до нових навчально-виховних умов навчання та співіснування з іншими учасниками освітнього процесу як морально, так і психологічно. А студентам, які освоюють професію у сфері фізичного виховання і спорту, важливо пристосуватися ще й фізично, так як більша кількість вступників у минулому активно не займалися фізичною культурою та спортом.

Перші тижні навчання вимагають від студента значних якісних змін, не тільки старання та загальної підготовки, але й спеціальної фізичної витримки в процесі навчальних занять за спеціальністю. З перших днів навчання починається процес адаптації студента до освітнього процесу у закладі вищої освіти, тому хто не готовий до змін нерідко втрачає бажання продовжувати навчання. Саме тому дослідження даної проблематики актуально. Зокрема, й інші фахівці вважають адаптацію першокурсників до навчання важливим та важливим напрямком у дослідженні різних аспектів, так як етап вступу

до закладу вищої освіти є одним з найбільш значущим періодом абітурієнтів (О. Мороз, 2016; Т. Буяльська, 2011; В. Штрифук, 2014; Н. Герасимова, 2014; Л. Литвинова, 2016 та ін.).

Аналіз результатів дослідження питань адаптації студентів до умов навчання у закладах вищої освіти вказує на те, що даний напрямок займає одне з провідних місць у дослідженнях щодо формування особистості майбутнього педагогічного фахівця.

Вивченню питань адаптації присвячені наукові дослідження Н. Заверико, 2014; А. Мудрик, 2006; Г. Лактіонової, 2014; Л. Коваль, 2011. Свій досвід у вивченні труднощів на початковому етапі навчання та огляд чинників, які впливають на процес адаптації, у своїх працях описали Ю. Бохонкова, 2016; С. Гапонова, 2014; А. Андреева, 2014; Н. Герасимова, 2014; О. Кочерук, 2010; Н. Жигайло, 2012; Т. Алмазова, 2014. Ці автори досліджували проблеми адаптації студентів в умовах отримання вищої освіти.

Даною проблемою займалися О. Безпалько, 2014; Н. Щедрина, 2018; Г. Лактіонова, 2014; А. Мудрик, 2014. Труднощі початкового етапу навчання і чинники, що впливають на процес адаптації у своїх наукових працях розкривали О. Прудська, І. Авдєєва, 2007; Литвинчук, 2019; Ю. Бохонкова, 2011. Процес адаптації як одну з важливих умов соціалізації людини розглядали С. Пальчевський, М. Лукашевич, 2003; А. Мудрик, 2006. А такі вчені як О. Маріна, М. Прищак, Л. Гармаш, 2007 роблять акцент на тому, що адаптація першокурсників є запорукою сприятливого розвитку у певному соціумі. Т. Буяльська, 2014; 2008; М. Прищак, 2008 працювали над розробкою педагогічних моделей адаптації та визначення її основних чинників. Т. Спіріна, Ю. Загрюгіна, 2014 розглядали питання успішної адаптації студентів-першокурсників як навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах. Використанню засобів фізичного виховання і спорту як ефективного чинника адаптації студентів до умов навчання у закладах вищої освіти присвятили свої роботи Р. Стасюк, М. Мінц, 2016; О. Дзюба, 2017; М. Ісаєнко, 2017; П. Ладик, В. Петренко, 2005; А. Реан, 2008 та інші.

Всі вище зазначені автори вказують на складний та багатогранний процес адаптації першокурсників на початку навчання в університетах, а також відзначають позитивну роль використання педагогічних чинників та засобів фізичного виховання в процесі пристосування до умов навчання. Але недостатньо уваги приділяється дослідженням адаптації до навчання у закладах вищої освіти, де ведеться підготовка саме фахівців у сфері фізичного виховання і спорту, і засоби фізичного виховання є одними з основних чинників навчально-виховного процесу.

Основною метою є вивчити процес адаптації студентів першокурсників під час навчання в інституті фізичного виховання і спорту впродовж навчального року.

В залежності від мети були обрані наступні завдання:

1. Розглянути та проаналізувати науково-методичну літературу та

останні дослідження з адаптації студентів до навчання у закладах вищої освіти.

2. Розкрити поняття «адаптація» та визначити теоретико-методичні основи адаптації студентів.

3. Скласти модель адаптації студентів першого курсу для інституту фізичного виховання і спорту.

За допомогою використання методів теоретичного дослідження було визначено актуальність даного дослідження, визначено ступінь вивчення даної теми іншими науковцями та створено модель адаптації студентів першокурсників до навчання у закладах вищої освіти.

Поняття «Адаптація» в літературі визначається як процес взаємодії людини і соціального середовища, в результаті якого у неї виникають стратегії поведінки, адекватні існуючим умовам (Муратова, 2009, с. 93), і розуміється як здатність особи стати частиною суспільства, усвідомити свою приналежність до нього на цей період часу, виконувати суспільні вимоги, норми й правила, що формують позитивний особистісний та соціальний розвиток (Ладика, 2013, с. 55).

Н. Лукашевич розглядає адаптацію як основну умову і механізм людської життєдіяльності й називає такі ознаки її багатофункціональності (Лукашевич, 1996, с. 173):

- адаптація є необхідною умовою й одночасно засобом оптимізації взаємодії людини з природою і соціальним середовищем;
- сприяє розвитку людини й удосконаленню оточуючого середовища;
- через адаптацію формується соціальна сутність людини;
- адаптація є необхідною при оволодінні людиною будь-яким із видів діяльності.

На думку Т. Бульянської, М. Прищак процес адаптації передбачає, перш за все, активність самого суб'єкта діяльності, яка вимагає осмислення своїх дій і вчинків, пошуку власних шляхів рішень відповідно конкретним умовам життєдіяльності, аналіз характерних особливостей і результатів взаємодії (в даному випадку першокурсника) з новими людьми і обставинами (Резник, 2002, с. 136).

М. Мінц, О. Дзюбан, М. Ісаєнков своїх дослідженнях стосовно адаптації студентів першого курсу до навчання у вузі прийшли до таких висновків, що рівень їх адаптації напряму впливає на успішність, соціальну стабільність, психологічний стан, здоров'я. Тривалість та ефективність адаптації напряму залежить від цілого ряду чинників – соціального оточення, життєвого досвіду, рівня знань, стану здоров'я, вихованості, фізичної підготовленості. Також вони виявили цілий ряд чинників, які гальмують адаптацію студентів першого курсу до процесу навчання в університеті. До таких чинників вони радять віднести: соціально побутові умови, відірваність від дому, відсутність контролю з боку батьків за результатами навчання та навичок організації самостійної роботи, можливість безконтрольно витратити фінанси, проводити

дозвілля, відвідувати заняття (Мінц & Дзюбан, 2017, с. 175).

Психологи вважають, що пристосування організму до нових умов навколишнього середовища забезпечує людині виживання та нормальну життєдіяльність яка зумовлена взаємодією психологічних, соціальних та біологічних факторів. На думку психологів адаптація першокурсника повинна полягати в здатності відповідати вимогам і нормам навчального закладу, а також в умінні розвиватися в новому для себе середовищі, реалізувати свої здібності та потреби, не вступаючи із цим середовищем у протиріччя. До основних труднощів з якими стикаються першокурсники психологи відносять: нові умови життя, первина соціалізація у закладі вищої освіти (система навчання, взаємостосунки, соціально-побутові умови, самостійне життя, тощо), де важливим є існування студента в створених мікрогрупах в яких створюються тенденції розвитку всієї групи. Н. Мирончук виявив, що серед проблем, які спричиняють труднощі адаптації це: дидактичні – пов'язані з навчанням (режим навчання, кількість завдань, незручний розклад) – 56,3%; соціально-побутові (проживання в одній кімнаті з новими людьми, спільне майно, їжа, розподіл обов'язків, незручності проживання, несприятливі умови для підготовки до занять) – 66,7%; психологічні (відвикання від дому, проживання в новому місті, ставлення викладачів, самостійність, розподіл коштів) – 45,3%; комунікативні (спілкування з одногрупниками, з педагогами) – 26,7% (Мирончук, 2013, с. 83).

Одні фахівці вважають, що важливе місце у процесі адаптації студентів першокурсників до занять займає вчитель фізичної культури завдяки використанню засобів фізичного виховання і спорту, організація та проведення соціально-гуманітарної роботи. Інші переконані, що важлива роль на початковому етапі відводиться куратору академічної групи, так як саме куратор спроможній закласти підвалини сприятливого клімату в групі. Все ж думки фахівців збігаються в тому, що адаптація носить колективний характер, і це безперервний процес, який не припиняється впродовж всього навчання, також цей процес відбувається з коливаннями, навіть впродовж одного дня відбуваються зміни в різноманітні сфери (діяльність, спілкування, самосвідомість).

С. Блажівєвська, Ю. Волченюк радять розглядати адаптацію студентів-першокурсників до навчання у закладах вищої освіти як процес їх входження в нове соціальне середовище (колективи університету, академічної групи), засвоєння та відтворення соціальних норм і цінностей, притаманних цьому середовищу, оволодіння відповідними ролями та функціями. Вони вважають, що це двосторонній процес, який передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію в умовах соціально-педагогічної співтворчості всіх учасників процесу (адміністрації закладу, викладачів, куратора, батьків, членів академічної групи й самого студента-першокурсника. На їх думку одним з важливих етапів адаптації є налагодження студентом логічного, психологічного,

морального контакту із викладачем (Блажівевська & Волченко, 2013, с. 35–36).

Т. Спіріна, Ю. Зарюгіна під час дослідження особливостей адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у закладах вищої освіти звернули увагу на той факт, що період адаптації проходять не всі однаково. Залежно від активності особистості адаптивний процес може бути двох видів: активне адаптування; пасивне, конформне прийняття цілей і цінностей нової соціальної групи (Спіріна & Зарюгіна, 2014, с. 182–183). Стосовно часових меж дослідниці вказують на те, що адаптації у студентів першого курсу коливаються в межах року.

В. Кондрашова вважає, що процес адаптації студентів до навчання у закладах вищої освіти за часовими межами повинен проходити в три етапи (Кондрашова, 1972, с. 112):

- 1 етап – адаптація розглядається як психічна реакція організму на нові умови та закінчується приблизно в кінці I семестру;
- 2 етап перебудови пристосувальних механізмів, динамічного стереотипу та психічних процесів триває до середини II семестру;
- 3 етап виникнення стійкої адаптації – завершується в кінці I курсу.

Запропонована у 2008 році Т. Буяльською, М. Прищак, класифікація адаптації першокурсників до навчання у закладах вищої освіти дозволяє розглядати адаптацію студентів як комплексний, динамічний процес, обумовлений взаємодією профорієнтаційних, соціальних, біологічних і психологічних факторів.

За результатами аналізу різних досліджень з адаптації студентів першокурсників до навчання у закладах вищої освіти стало відомо, що одне з провідних місць в даному напрямку займає куратор академічної групи. І саме куратор академічної групи є тією основною руховою силою, яка активізує роботу студентів спрямовуючи їх потенціал на різну діяльність. Це підтверджується і проведенням анкетування серед першокурсників. На питання «Які фактори (або хто чи що) Вас спонукає на участь у соціально-гуманітарній роботі інституту?» відповіли: 70% – авторитет куратора, 25% – бажання брати участь у суспільному житті, 5% – потреба у самоствердженні.

Враховуючи вище сказане в була розроблена модель адаптації студентів-першокурсників до навчання в науково-навчальному інституті фізичного виховання і спорту, які навчаються за напрямком «Фізична культура і спорт. Спорт» та «Середня освіта (фізична культура)». Дана модель розрахована на студентів-першокурсників та рекомендована для використання кураторами академічних груп в якості методичних рекомендацій щодо адаптації студентів-першокурсників.

Отже, з метою адаптації студентів-першокурсників до навчання в закладах освіти радимо використовувати наглядну модель роботи куратора з академічною групою (див. рис. 1. Модель роботи куратора з академічною групою).

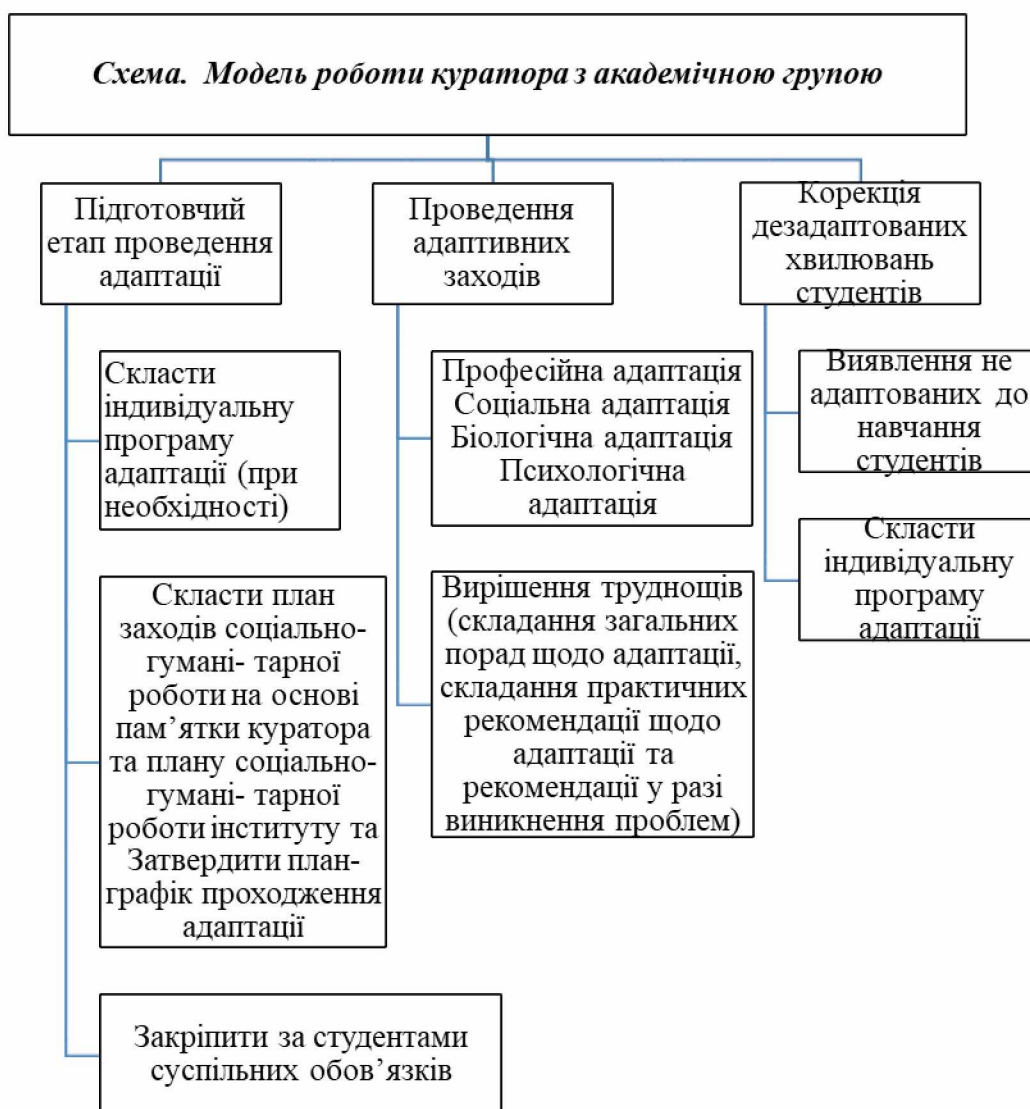

Рис. 1. Модель роботи куратора з академічною групою

На підготовчому періоді вважаємо за необхідне провести ряд організаційних питань стосовно адаптації студентів а саме: скласти план заходів соціально-гуманітарної групи на основі пам'ятки куратора та плану соціально-гуманітарної роботи інституту, затвердити план заходів та графік проходження адаптації, закріпити за студентами суспільних обов'язків на поточний навчальний рік.

Надалі за допомогою використання різних форм роботи з адаптації (колективні справи, круглі столи, кураторські години, спортивні заходи, підготовка до сесії тощо) виявити у студентів рівень факторів професійної адаптації, соціальної адаптації, біологічної адаптації, психологічної адаптації, біологічної адаптації. У разі виявлення у студентів труднощів до адаптації слід скласти загальні поради щодо сприяння адаптації, скласти практичні рекомендації щодо адаптації та

рекомендації у разі виникнення у студентів певних проблем.

Висновки. За результатами дослідження можна стверджувати, що дана тема не є новою, нею займається значна кількість науковців, але постійна зміна сучасного суспільного середовища потребує розгляду нових умов адаптації до навчально-виховного процесу студентів.

Поняття адаптації фахівцями розглядається як основна умова і механізм людської життєдіяльності. Через адаптацію формується соціальна сутність людини та є необхідною при оволодінні людиною будь-яким із видів діяльності. Важливим та дієвим чинником в адаптації студентів до навчання є робота куратора академічної групи, тому складена модель відображає основні важливі структурні елементи адаптації студентів до навчання. Ця наглядна модель має сприяти оптимізації роботи куратора академічної групи у закладах вищої освіти.

Дане дослідження не вичерпує всіх проблем адаптації студентів до навчання та потребує більш детальної перевірки використання даної моделі на практиці, та виявлення використання певних ефективних форм адаптації, що й стане темою подальшого дослідження.

Список використаної літератури

- 1. Муратова Е. И., Федоров И. В.** Модель адаптации студентов к профессиональной сфере. *Engineering student`s vocational adjustment model. Высшее образование в России.* 2009. № 6. С. 91–97.
- 2. Ладика П. І.** Адаптація студентів першого курсу факультету фізичного виховання до навчання в університеті. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві.* 2013. № 1. С. 54–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2013.
- 3. Лукашевич Н. П.** Воспитание как элемент механизма адаптивно-развивающей социализации. *Социология воспитания: краткий курс лекций.* К.: МАУП, 1996. С. 154–180.
- 4. Резник Т. І.** Психологічний зміст труднощів у навчанні студентів-першокурсників. *Практична психологія та соціальна робота.* 2002. № 1. С. 135–139.
- 5. Мінц М. О., Дзюбан О. В., Ісаєнко М. В.** Адаптація студентів першого курсу до занять фізичним вихованням у вищому навчальному закладі. *Наука и инновации в современном мире: образование, воспитание и спорт.* В 2-х книгах. Кн. 2: монографія / авт. кол.: Г. А. Гилев, М. В. Лозовская и др. Одесса: Куприенко С. В., 2017. 183 с.
- 6. Мирончук Н. М.** Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технол. і змісту освіти МОН України.* Київ, 2013. Вип. 79. С. 82–85.
- 7. Блажівська С. С., Волчелю Ю. І.** Особливості соціальної адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому навчальному закладі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна».* 2013. №1 (7). С. 34–37.
- 8. Спіріна Т. П., Зарюгіна Ю. Є.** Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник*

Ужгородського національного університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2014. Вип. 32. С. 182–184. **9. Кондрашова В. П.** Некоторые психологические показатели адаптации студентов-первокурсников к условиям обучения в ВУЗе. *Вопросы вузовской педагогики, психологии и методики*. Воронеж, 1972. С. 111–133.

References

- 1. Muratova, E. I. & Fedorov I. V.** (2009). Model adaptatsyy studentov k professionalnoj sfere. Engineering student's vocational adjustment model [Model of students' adaptation to the professional field. Engineering student's vocational adjustment model]. *Vysshee obrazovanie v Rossyy*, 6, 91-97 [in Russian].
- 2. Ladyka, P. I.** (2013). Adaptatsiia studentiv pershoho kursu fakultetu fizychnoho vykhovannia do navchannia v universyteti [Adaptation of first-year students of the Faculty of Physical Education to study at the university]. *Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi*, 1, 54-58. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2013 [in Ukrainian].
- 3. Lukashevych, N. P.** (1996). Vospytanye kak element mekhanizma adaptivno-razvyvaiushchei sotsyalyzatsyy [Education as an element of the adaptive-developing socialization mechanism]. *Sotsyolohyia vospytanyia: kratkyi kurs lektsii* (pp. 154-180). K.: MAUP [in Russian].
- 4. Rieznyk, T. I.** (2002). Psykholohichniy zmist trudnoshchiv u navchanni studentiv-pershokursnykiv [Psychological content of difficulties in teaching first-year students]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*, 1, 135-139 [in Ukrainian].
- 5. Mints, M. O., Dziuban, O. V. & Isaienko, M. V.** (2017). Adaptatsiia studentiv pershoho kursu do zaniat fizychnym vykhovanniam u vyshchomu navchalnomu zakladi [Adaptation of first-year students to physical education classes in higher education]. *Nauka y ynnovatsyy v sovremennom myre: obrazovanye, vospytanye y sport*. V 2-kh knyakh. Kn. 2. Odessa: Kupryenko S. V. [in Ukrainian].
- 6. Myronchuk, N. M.** (2013). Osoblyvosti adaptatsii studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv do zminenykh umov zhyttiediialnosti [Features of adaptation of students of higher educational institutions to the changed living conditions]. *Novi tekhnolohii navchannia*, 79, 82-85. Kyiv [in Ukrainian].
- 7. Blazhievskaya, S. S. & Volcheliu, Yu. I.** (2013). Osoblyvosti sotsialnoi adaptatsii studentiv-pershokursnykiv do navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [Peculiarities of social adaptation of first-year students to study in a higher educational institution]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina»*, 1 (7), 34-37 [in Ukrainian].
- 8. Spirina, T. P. & Zariuhina, Yu. Ye.** (2014). Osoblyvosti adaptatsii studentiv-pershokursnykiv do umov navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [Features of adaptation of first-year students to the conditions of study in a higher educational institution]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota*, 32, 182-184. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla» [in Ukrainian].
- 9. Kondrashova, V. P.**

(1972). Nekotorye psikhologicheskiye pokazately adaptatsyy studentov-pervokursnykov k uslovyam obucheniya v VUZe [Some psychological indicators of adaptation of first-year students to the conditions of study at the university]. *Voprosy vuzovskoi pedahohyky, psykholohyy y dydaktyky* (pp. 111-133). Voronezh [in Russian].

Полулященко Ю. М., Полулященко Т. Л. Соціально-педагогічні основи адаптації студентів до навчання в інституті фізичного виховання і спорту

Період вступу та перші тижні навчання вимагають від студента значних якісних змін, не тільки старання та загальної підготовки, але й спеціальної фізичної витримки в процесі навчальних занять за спеціальністю. Тому, стаття присвячена вивченню актуальної проблеми адаптації першокурсників до нових навчально-виховних умов навчання та співіснування з іншими учасниками освітнього процесу у сфері фізичного виховання і спорту. Зроблено аналіз останніх наукових робіт та публікацій з теми дослідження. Розкрито поняття адаптації та її особливості, названі ознаки її багатofункціональності. Визначені теоретико-методичні основи пристосування студентів першого курсу до навчання у вузі. Виявлено, що недостатньо уваги приділяється дослідженням адаптації до навчання у вищих навчальних закладах де ведеться підготовка саме фахівців у сфері фізичного виховання і спорту. Доказано, що засоби фізичного виховання є одними з основних чинників навчально-виховного процесу. Проаналізовані труднощі з якими стикаються першокурсники в нових умовах. У статті наведені фактори, що впливають на тривалість і ефективність адаптації, стимулюють або гальмують пристосування студентів першого курсу до процесу навчання в закладах вищої освіти. Розглянута роль вчителя фізичної культури, куратора академічної групи та колективу у процесі адаптації студентів першокурсників до занять та на формування сприятливого клімату в академічній групі. Наведені види, етапи (фази) та строки адаптивного процесу. Розглянуті результати анкетування на предмет впливу факторів, що спонукають першокурсників на участь у соціально-гуманітарній роботі університету. Розроблена модель адаптації студентів-першокурсників до навчання в науково-навчальному інституті фізичного виховання і спорту, що навчаються за напрямом «Фізична культура і спорт. Спорт», та «Середня освіта (фізична культура)». Ця наглядна модель відображає основні важливі структурні елементи адаптації студентів до навчання та має сприяти оптимізації роботи куратора академічної групи у закладах вищої освіти.

В цілому, стаття розкриває значимість та потрібність процесу пристосування молоді, що отримує освіту в вищих навчальних закладах.

В кінці статті представлені висновки за результатами дослідження. Хоча дана тема не є новою, але постійна зміна сучасного суспільного середовища потребує розгляду нових умов адаптації студентів до навчально-виховного процесу.

Ключові слова: адаптація, адаптація до навчання, соціальний розвиток, модель адаптації, студенти, вища школа.

Полулященко Ю. М., Полулященко Т. Л. Социально-педагогические основы адаптации студентов к обучению в институте физического воспитания и спорта

Период поступления и первые недели обучения требуют от студента значительных качественных изменений, не только старания и общей подготовки, но и специальной физической выдержки в процессе учебных занятий по специальности. Поэтому, статья посвящена изучению актуальной проблемы адаптации первокурсников к новым учебно-воспитательным условиям обучения и сосуществования с другими участниками образовательного процесса в сфере физического воспитания и спорта. Сделан анализ последних научных работ и публикаций по теме исследования. Раскрыты понятие адаптации и ее особенности, названы признаки ее многофункциональности. Определены теоретико-методические основы приспособления студентов первого курса к обучению в вузе. Выявлено, что недостаточно внимания уделяется исследованию адаптации к обучению в высших учебных заведениях, где ведется подготовка именно специалистов в сфере физического воспитания и спорта. Доказано, что средства физического воспитания являются одними из основных факторов учебно-воспитательного процесса. Проанализированы трудности, с которыми сталкиваются первокурсники в новых условиях. В статье приведены факторы, влияющие на продолжительность и эффективность адаптации, стимулируют или тормозят приспособление студентов первого курса к процессу обучения в учреждениях высшего образования. Рассмотрена роль учителя физической культуры, куратора академической группы и коллектива в процессе адаптации студентов первокурсников к занятиям и на формирование благоприятного климата в академической группе. Приведены виды, этапы и сроки адаптивного процесса. Рассмотрены результаты анкетирования на предмет влияния факторов, побуждающих первокурсников на участие в социально-гуманитарной работе университета. Разработана модель адаптации студентов-первокурсников к обучению в научно-учебном институте физического воспитания и спорта, обучающихся по направлению «Физическая культура и спорт. Спорт», и «Среднее образование (физическая культура)». Эта наглядная модель отображает основные важные структурные элементы адаптации студентов к обучению и должна способствовать оптимизации работы куратора академической группы в учреждениях высшего образования.

В целом, статья раскрывает значимость и нужность процесса приспособления молодежи, которая получает образование в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: адаптация, адаптация к обучению, социальное развитие, модель адаптации, студенты, высшая школа.

Polulyashchenko Y., Polulyaschenko T. Socio-Pedagogical Bases of Students' Adaptation to Study in the Institutes of Physical Education and Sport

The enrollment period and the first weeks of study require significant qualitative changes from the student, not only diligence and general training, but also special physical endurance in the in the course of training in the specialty. So, the article is devoted to the study of the actual problem of adaptation of freshmen to the new teaching-educational conditions of learning and coexistence with other participants of the educational process in the field of physical education and sports. Recent research and publications on the topic of research have been analyzed. The concept of adaptation and its peculiarities, the signs of its multifunctionality are revealed. Theoretical and methodological bases of adaptation of first - year students to higher education are defined. It is revealed that insufficient attention is paid to the study of adaptation to learning in higher educational institutions, where specialists in the field of physical education and sports are trained. It is proved that the means of physical education are one of the main factors of the educational process. The difficulties faced by first-year students in the new conditions are analyzed. The article presents factors that affect the duration and effectiveness of adaptation, stimulate or inhibit the adaptation of first-year students to the learning process in higher education institutions. The role of physical culture teacher, curator of academic group and team in the process of adaptation of first-year students to classes and the formation of a favorable climate in the academic group is considered. The types, stages (phases) and terms of the adaptive process are given. The results of a survey on the influence of factors that encourage first – year students to participate in the social and humanitarian work of the University are considered. The model of adaptation of first-year students to training in the scientific and educational Institute of physical education and sport, studying in the direction of " Physical culture and sport. Sports", and " Secondary education (physical culture)". This visual model shows the main important structural elements of students' adaptation to learning and should help optimize the work of the curator of the academic group in higher education institutions.

In General, the article reveals the importance and necessity of the process of adaptation of young people who receive education in higher educational institutions. At the end of the article, the conclusions of the research are presented. Although this topic is not new, but the constant change in the modern social environment requires consideration of new conditions for students' adaptation to the educational process.

Key words: adaptation, adaptation to learning, social development, adaptation model, students, high school.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2020 р.

Прийнято до друку 27.01.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.